

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigeata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septemana, Vinerea. Pretiulu: pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: cate 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 19. Martiu v. 1876.

Prenumeratiunile si corespundintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Discusiuni pedagogice.

II. Legindariulu si gramatic'a.

(Urmare.)

Amu impartasitu in numerulu 3 alu foiei nóstre parerea d-lui Stefanu, ér in numerulu 10 parerea nóstra despre propunerea gramaticiei in scól'a poporala. Se vedemu acumu, ce cugeta in privinti'a acést'a „lumea pedagogica“ de astadi. Spre scopulu acest'a inse aflamu cu cale, a trece in revista metodurile gramaticiei dela primirea acesteia in scól'a poporala si pana in tempulu de fačia.

Mai de multu gramatic'a se propunea numai in scólele mai inalte. Cu catu inse cetitulu si scrisulu se latira mai tare in poporu, cu atatu se semtí mai multu si lips'a cunoscientieloru gramaticale. Atunci scól'a poporala, vrendu a tiené séma de trebuintiele poporului, primí si ea gramatic'a intre obiectele sale de invetiamentu, propunendu-o inse in tocma cá institutele mai inalte, adeca in modu sciintíficu, sinteticu, abstractu. Gramatic'a se invetiá, buna óra cá catechismulu, din carte de rostu; mai antaiu se comunicá regul'a respectiva, apoi urmá unu esemplu dóua spre ilustrarea ei. La limba nu se luá in considerare si cuprinsulu, ci singuru numai form'a. Asia d. e. substantivulu se decliná:

Nominativu: dómna.
Genetivu: dómne.
Dativu: dómne.
Acusativu: dómna.
Vocativu: dómna.

Seau mai scurtu: dómna, dómne, dómne, dómna, dómna. Verbulu se conjugá: presinte, singularu: cantu, canti, canta; pluralu: cantamu, cantati, canta. Imperfectulu, sing.: cantám, cantai, cantá; plur. cantámu, cantati, cantau etc.

Astfeliiu copii cunosceau formele, dar nu sciau, candu se dica d. e. „dómna“, si candu „dómne“, pentru ca esemplele steteau numai din fragmente, ér nu din propusetiuni intregi. Procedur'a erá falsa si mecanica, precumu deja arataramu in numerulu 9, pag. 67 din foi'a nóstra.

Acestu metodu e cunoscutu sub numirea de metodu formalu alu invetiamentului limbisticu.

Esperinti'a a doveditu, ca pe calea acést'a, pre langa tóta diliginti'a, scopulu nu se póte ajunge. Atunci unii pedagogi (la Germani mai antaiu Jacob Grimm) eerura, cá gramatic'a se fia eliminata din scól'a poporala cu totulu, cá un'a, ce nunumai nu aduce nici unu folosu, ci e chiar stricatiósa; altii inse se cugetara la o procedura nóua. Ei dísera: „Din tóte se vede, cumu ca problem'a cea de antaiu si mai importanta la invetiamentulu limbisticu stá intru aceea, cá scolarii se precépa si se aplice corectulu limb'a. Limb'a inse o precepemu, candu cunoscemu nunumai intielesulu cuvinteloru preste totu, ci si form'a si reportulu acestora in vorbire. Form'a cuvinteloru o precepemu, candu suntemu in stare a face destingere intre conceptele seau numele de obiecte, activitati si insusfri, intre nume de persóne si de lucruri, intre activitati transitive, netransitive, reflexive etc. Tóte aceste se invétia din „formarea vorbeloru“. — Mai importantu inse, decatu a precepe form'a, este a precepe reportulu cuvinteloru din vorbire, si acést'a se invétia din declinare, comparare, conjugare etc. Invetiamentulu limbisticu inse, facându pre copilu a-si cunósce perfectulu limb'a, este totu odata de cea mai mare insemnatate pentru desvoltarea facultatiei cugetatórie. Copilulu adeca invétia la gramatica nunumai a cugetá logicu, ci inca a cunósce si legile, dupa cari urméza procesulu cugetarei“.

In conformitate cu principiale acesteia metodicii respectivi nu mai manecau la propunerea gramaticiei dela sunete, ci dela elementele logice ale limbei, adeca dela propusetiuni, cá astfeliiu scolarii se póta cugetá asupra lor. Tractarea unui casu seau fenomenu limbisticu cuprindea trei momente: *antaiu* unu numeru abundantu de esemple relative; *adóu'a* reflexiuni asupra esemplorulu si deducerea seau abstragerea regulei respective; a *treia* teme pentru dnprinderea celorlu invetiate.

Acest'a e metodu logicu alu invetiamentului gramaticalu, numitu astfeliiu, pentru ca gramatic'a intru adeveru erá o logica poporala, menita a face pre scolarii se cugete corectulu; formele limbei erau privite de unu midilocu spre a aratá eleviloru operatiunile cugetarei. Representantii acestui metodu la Germani

suntu Becker si Wurst, acest'a cu cunoscutu-i manualu „Praktische Sprachdenklehre“, despre care Diesterweg dăce urmatóriile: „Manualulu maneca dela intuitiunea nemidilocita, presentéza unu numeru de esemple, in cari se cuprinde regul'a generala, ce este a se cautá, face pre scolari a-le priví, i conduce a aflá de sene si a esprimá regul'a, carea se formuléza corect, i invétia a o aplicá, si in fine adauge materialu corespundietoriu pentru esercitia abundante. Sum'a: manualulu urméza unu metodu amesuratu naturei lucrului. — De alta parte inse manualulu cuprinde pentru scóle elementarie prea multa materia; pune unu fundamentu, pe care in scólele aceste nu se póte cladí mai departe; invétia prea sistematice si pretinde prea multa abstractiune“. Se mai póte adauge, ca propusetiunile erau sarbede, de cuprinsu neinteresantu si fora legatura intre sene.

Scaderile aceste tinde a-le delaturá asianumitul metodu analiticu-sinteticu, in sensulu caruia invetiamentulu limbisticu preste totu si gramatic'a in specia, este a se aplicá la piese intregi de lectura. Autoriulu acestui metodu la Germani e Kellner, carele inse marturisesce insusi a-lu fi luatu dela Francesulu Jacotot. Kellner recunósce si elu, ca scopulu celu mai de aprópe alu invetiamentulu limbisticu este: preceperea si aplicarea corecta a limbei materne in legatura cu cultivarea sentiului limbisticu. Midiloculu inse spre ajungerea acestui scopu nu póte fi decatu insasi limb'a, dar nu gramatic'a; cáci acést'a cu sistemulu ei nu este limb'a insasi, ci numai abstractiune din limba. Esperinti'a ne invétia, ca este cu potintia a ajunge la preceperea si aplicarea limbei fora de ajutoriulu gramaticiei, nici odata inse fora de comerciú víu cu limb'a; pentru aceea limb'a este a se dá scolariloru nu in propusetiuni singurate, formate de dragulu abstractiunei, ci in piese intregi, cari dupa cuprinsu si forma se fia modele de imitatiune. Mai antaiu se explica cuprinsulu piesei prin o analiza logica, cu scopu de a procurá copiiloru idei si a-i invetiá se cugete logicu; dupa aceea se analiséza form'a piesei din punctu de vedere ortograficu, gramaticalu si stilisticu. Acestoru invetiamentu limbisticu se numesce si „radínatu“, spre a aratá, ca gramatic'a nu va mai ocupá unu locu independentu in planulu de invetiamentu, ci tóte ramurile sale (etimologi'a, sintacs'a, ortografi'a, interpunctiunea etc.) au se resulte din tractarea pieselor de lectura, si numai intru catu ele suntu neapreratu delipsa pentru explicarea acestora. Astfelu invetiamentulu gramaticalu erá rapsodicu, fragmentaru, fora ordine si legatura. Cu tóte aceste in partea materiala acestu invetiamentu dupa principiulu analiticu-sinteticu nu s'a redusu in modu remarcabilu; diferinti'a stá numai in tractarea materiei, adeca in metodu. Se nasce inse intrebarea: probatu-s'a metodulu acest'a in tóta privinti'a?

Dupa o pracsá de ani treidiece si mai bine se potu face in contra sa urmatóriile obiectiuni:

Antaiu: Piesele legindariului au se fia clasice in fondu si forma. O piesa clasica inse cá atare póte se inainteze fórté bine scopurile practice ale invetiamentulu

limbisticu, fora cá se servésca totu asia de bine si cá base la o lectiune gramaticala. Spre a deduce adeca o regula gramaticala se ceru mai multe esemple de aceea si forma, atatea inse arare ori se afla intr'o piesa clasica, ér piesele compuse anume pentru scopuri gramaticale au totu deauna o forma silita, nenaturala, asiadara neclasica. Pentru aceea in tempulu mai nou pedagogi de renume cá Kehr, Lüben, Panitz, Schütze, Lauckhard si altii au cautatu o cale de midilocu, si adeca si ei tractéza piesele de lectura cu tóta diliginti'a, numai regulele gramaticale nu-le deducu din piese intregi, ci din propusetiuni clasice, adunate anume din proverbiala, sentintie, strofe poetice etc. Déca pies'a tractata contine si ea esemple bune pentru regul'a de desvoltatu, invetiatoriulu va manecá dela ele. Numai dupa ce scolarii au cuprinsu firea regulei espresu in propusetiunile respective, invetiatoriulu trece la analisarea piesei esplicate, spre a consolidá la unu intregu sintacticu cunoscintele cascigate. Invetiatoriulu trebuie se scie, cari forme limbistice din pies'a cutare suntu deja cunoscute scolariloru, cari se potu esplicá acumu, si cari au se mai remana inca neesplicate. Cele cunoscute le esaminéza, cele de esplicatu le explica, cele din urma le trece cu vederea.

A dóu'a. Dupa metodulu analiticu-sinteticu se concentréza la o piesa de lectura o multíme de esercitia limbistice, relative la preceperea si aplicarea limbei, la cultivarea sentiului limbisticu, la etimologia, sintacsu, ortografia, stílu etc. Astfelu se póte intemplá, cá dupa o lectiune sintactica abia dupa dóue septemani se urmeze éra si un'a sintactica, si asia cu celelalte. Atari intrerumperi inse suntu pentru progresu fórté stricatióse: pentru aceea pedagogii moderni dícú: „Radímandu gramatic'a esclusivu de piesele legindariului, pusetiunea sa a devenitu piedísiá, nomen habet omen; aid se o punemu éra si in petióre, si se-i dedicamu pe fiacare septemana cate o óra seau cate dóue diumetati de óra!

A treia: Dupa ce copii s'au edificatu la o piesa morala seau religiósa, reflexiunile gramaticale aru nimicí cu totulu impresiunea primitiva. Asia e si cu piesele clasice de cuprinsu literaru; ele au se cultiveze spiritulu limbisticu alu scolariloru. Déca acumu copii s'au delectatu la frumsetiele piesei respective, analis'a gramaticala ar nimicí totu efectulu produsu.

Asia stámu astadi cu gramatic'a, intocma precumu amu sustienutu si noi in „Instructiune“.

Incatu pentru pretensiunea, ce d-lu Stefanu o face cu provocare la Becker, Grimm, Kellner si regulativele prusiane, ca adeca „nu ne trebuie gramatica separata, ci se ne indestulimu cu sentiulu limbisticu,“ lucrulu are unu reversu mare. Becker, ce e dreptu, recunósce si elu importantia sentiului limbisticu; se nu uitamu inse, ca elu nu se marginesce numai la atat'a, ci cere inca si gramatica. Nunumai scrise insusi o gramatica laudata, dar apoi inaltia pana la ceriu gramatic'a lui Wurst, compusa espresu pentru scóle poporale, dicundu, ca acést'a reproduce mai bine vederile sale in obiectulu acest'a. Grimm se expectorá in contra gramaticiei chiar

in prefați'a manualui seu de gramatica; in atreia editiune inse cuvintele „de pricina“ remasera cu totul afara! Kellner nu e ultraistu, regulativele au ajuns in archivu.

De altmintrea se vedemu, cumu cugeta in privinți'a acést'a alti doi pedagogi corifei din Germani'a. Dittes dice: „Cumu ca Grimm in mani'a sa contra dascaliei mecanice merse prea departe si statorise ipotese nebulóse si fora asiedimentu, jace pe față“. „Unii Grimmiani enragiati, pedagogii regulativelor prusiane si alti obscuranti vrura a pune capetu gramaticei in scól'a poporala, pentru ca ar produce o precócere pecatósa a cugetarei. Ori catu de teribila ar fi pentru unii cugetarea, totusi i compete fora indoiéla si in scól'a poporala unu loculetiu. Cugetarea este un'a dintre preferintiele cele mai inalte ale omului, carea trebuie cultivata inca si in copilul. Si spre acestu scopu invetiamentulu limbisticu ne ofere o ocaziune eminenta. Cine a asistatu candu-va la o óra buna din gramatica, seau a predatu insusi un'a, se va fi couvinsu despre poterea cultivatória a invetiamentului gramaticalu.“ — Ér Kehr: „Semtiulu limbisticu trebuie curatítu, neteditu si prefacutu in conscientia limbistica, ceea ce se póte numai cu ajutoriulu gramaticei“. Intrebarea: „se fia au se nu fia gramatic'a obiectu de invetiamentu in scól'a poporala?“ a produsu in pedagogia de unu tempu incóce multa cértá. S'a versatu multa fiere fora scopu; càci ori catu ne vomu certá incóce si incolo, rezultatulu nedisputabilu alu luptei este: in scól'a poporala nu potemu fi fora nici o gramatica.“ Si lucrulu naibei; aceiasi invetiatori, cari scotu gramatic'a din scóla pe usi'a din față, o lasa se intre érasí in cognito pe usi'a din dosu.“

Adeca chiar asia cá d-lu Stefanu, carele striga: „Nu ne trebuie gramatica separata in scól'a poporala!“ inse ceva mai diosu: „Cu acestea nu voi se lapedu cu totul gramatic'a din scól'a poporala, ci voiescu a propune ceva din acést'a, numai cá midílocu la scrierea corecta.“ Si totusi pune apoi pensulu din gramatica, catu crede dlui, ca se cuvine pentru clasa respectiva, separatu la finea „Legindariului“ seu „pentru clasa IIa scólei poporale“. Atata inse va concede ori si cine, chiar si d-lu Stefanu, ca a pune pensulu gramaticalu la finea legindariului, au a-lu legá de sene, nu mai e cestiune de principiu, si de — compactoru.

Portarea invetiatoriului la resolvirea temelor din computu.

Multi credu, cumu ca la computu capulu lucrului e insasi resolvirea temelor relative, seau adeca esecutarea celor patru operatiuni; pentru aceea vedemu inca si astadi pre multi invetiatori dictandu scolariloru numeri seci si provocandu-i deadreptulu a adauge, a subtrage, a inmultí seau a dividá, dupa impregiurari. Urmandu astfeliu, scolarulu devine o masfna simpla, lucrulu seu e curatu mechanicu, poterea sa cugetatória remane cu totul pasiva.

Procedur'a e falsa, pentru ca nu e dreptu, cumu

ca computulu se reduce numai la indeplinirea celor patru operatiuni. A computá insemnéza a aflá din numeri cunoscuti altii necunoscuti; prin urmare lucrulu principalu la computu, seau mai de aprópe la o tema din computu e, a statorí prin conclusiuni si combinatiuni, ca pe care cale, cu ajutoriulu carei operatiuni se potu aflá din numerii cunoscuti numerii necunoscuti; cu alte cuvinte trebuie mai antaiu se scimu, ca cere-se a adauge, a subtrage, a inmultí au a dividá spre a poté resolví tem'a cumu se cuvine. Aceste patru operatiuni suntu numai càli seau moduri de resolvire; candu tréb'a a ajunsu pana la ele, lucrulu celu mai greu deja a trecut. Au nu scimu, ca primindu scolarulu o tema, prim'a sa intrebare e: se inmultiescu? se dividezu? etc. A aflá operatiunea ducatória la scopu, ér nu esecutarea operatiunei, — éca lucrulu de capetenia; éca totu odata si gróp'a, preste care trebuie se se avente scolarulu, fia spre a ajunge din colo, fia spre a cadé intr'ins'a! Ferice de scolarulu, carele la primele sale incercari a fostu condusu de unu invetiatoriu desteru: elu e scapatu pentru totu deauna; precandu invetiatoriulu nepreceptu va tempí pre scolaru dóra pentru tóta viétia loru.

Considerandu acestea, ne-amu propusu a aratá activitatea invetiatoriului la resolvirea temelor din computu.

Mai antaiu invetiatoriulu trebuie se scie, cari suntu **elementele unei teme de computu**. Fiacare tema se compune din dóue parti principale, din **conditiune**, si din **intrebare**. D. e. 4 metri costa 12 fl.; catu costa 5 metri?

Conditiunea e: 4 metri costa 12 fl.

Intrebarea e: catu costa 5 metri?

Tem'a póte incepe ori cu conditiunea, ori cu intrebarea. Déca începe cu conditiunea, cá in esemplulu de sus, atunci intre conditiune si intrebare se pune unu semicolonu (;). Incependu inse cu intrebarea, ajunge com'a seau virgul'a; d. e. Catu costa 5 metri, déca 4 metri costa 12 fl.? Pentru resolvire e bine a scrie mai antaiu conditiunea, si sub ea intrebarea, asia cá numerii de aceea si numire se stee sub olalta. Numirile se scriu scurtate seau abreviate, cá cu atatu mai bine se se védia numerii, cu cari avemu de a operá, d. e.

3 m. = 5 fl.;

12 „ = x „ ?

Acést'a se dice a rangiá tem'a.

De multe ori in tema e vorb'a de lucruri, cari nu suntu cunoscute scolariloru, in care casu acestia nu suntu in stare a rangiá tem'a si cu atatu mai puçinu a face conclusiunile, combinatiunile seau resonamentele delipsa. D. e. Cata usiura aduce capitalulu de 400 fl. cu $8\frac{1}{2}\%$? Déca copilulu nu ar mai fi audítu de „usiura“, „capitalu“ si „procente“, invetiatoriulu mai antaiu va esplicá lucrurile aceste, ceea ce se dice, a dá o **analisa reala** a temei. In casulu de față analis'a reala póte fi urmatóri'a: Ómenii de multe ori potu vení in lipsa de bani (se se enumere casuri concrete); atunci ei ceru dela altii, cari au, cá se-i ajute cu bani pe unu tempu órecare. A luá

bani dela cine-va cu indetorierea, de a-i întorče seau respunde érași la unu tempu anumitu, insemnéza a imprumutá, a luá bani imprumutu seau a face o detoría. Celu ce dá banii, crediendu ca-i va capetá érași, se numesce creditoriu, ér cine ié bani imprumutu, — debitoriu. Fiendu ca creditorulu face unu bine debitoriului, si in tempulu cutare nu póte folosi banii pentru sene, se cade, cá debitoriulu se-i respunda ceva pentru acést'a binefacere, seau adeca la tempulu pusu se-i întorča banii imprumutati si inca o suma óre-care pe de asupra.

Banii imprumutati se numescu capitalu seau capulu baniloru, ér sum'a, ce se dá pe de asupra, se díce usiura seau interese. Usiur'a póte fi mai mare au mai mica, dupa invoirea avuta; ea se socotesce inse totu deauna dupa 100 fl. pe unu anu. Interesele dupa 100 fl. pre unu anu se numescu procenti (pro = pentru, centum = o suta = pentru o suta) (De aici invetiatoriulu iá ansa a tractá la stilu despre obligatiuni, unde mai esplica inca terminii: obligatiune, ca-ventu, ipoteca seau cautiune etc.) Astfeliu scolariulu e in stare a arangiá tem'a acést'a asia :

$$100 \text{ fl. C} = 8 \frac{1}{2} \text{ fl. J.}$$

$$400 \text{ " " } = X \text{ " " ?}$$

Acumu urméza **analís'a matematica**, adeca conclusiunea, combinatiunea seau resonamentulu. Aici intrebarile constante suntu:

Ce scimu deja, adeca: ce ne este cunoscutu, seau: cari numerí ne suntu dati?

Ce nu scimu inca, adeca: ce cautamu, seau: ce vremu se aflamu?

Cumu potemu aflá ceea ce nu scimu inca din ceea ce scimu?

Ce trebue se cautamu mai antaiu? ce dupa aceea? Care e conditiunea? care intrebarea?

In casulu de faciá: Scimu, ca 100 fl. capitalu aducu pe anu $8 \frac{1}{2}$ fl. procenti seau interese. Nu scimu inse, prin urmare vremu a cautá: catu voru aduce sub aceeasi conditiune 400 fl. pe anu. 400 suntu de 4 ori 100, asia dara unu capitalu de 4 ori mai mare va si aduce de 4 ori mai multe interese = de 4 ori $8 \frac{1}{2}$ fl.

Numai acumu invetiatoriulu permite invetiachelulu a trece la resolvirea propria a temeí. Ajungundu pana intr'atata, nu e neaperatu delipsa, cá scolariulu se díca, ca tem'a e o multiplicatiune; acést'a resulta din conclusiune. Mai de interesu este se ne spuna, ca va cautá mai antaiu, catu face de 4 ori 8, si apoi de 4 ori $\frac{1}{2}$?

Totu deauna, dupa ce scolariulu a resoltitu o tema, trebue se esprime resultatulu intr'o propusetiune intréga, aici: „Déca 100 fl. capitalu dau pe anu $8 \frac{1}{2}$ fl. interese, atunci 400 fl. capitalu voru da in acelasi tempu 34 fl. interese“.

Cumu ca nu tóte temeile voru avé lipsa de analís'a reala si matematica, se intielege de sene; unele voru fi atatu de usióre, incatu scolariulu indata va trage conclusiunea si va trece la resolvirea finala. Semnulu celu mai bunu, cumu ca scolariulu precepe tem'a dupa tóte

referintiele din ea, este, ca o cetesce seau esprima chiaru si cu accentulu recerutu. Inse nice la cea mai usióra tema nu se permite scolariului a pasi la resolvirea temeí, pana candu nu a conclusu si a esprimat respunsulu prealabilu (in esemplulu de sus: „400 fl. voru aduce de 4 ori $8 \frac{1}{2}$ fl.“).

In fine: cifre frumóse, limbagiu pururea corectu!

Lectiuni din gramatic'a romana in scól'a poporala.

I. Despre substantivuu.

a) Definitiunea.

Observari prealabile. Substantivulu nu se definesce de toti intr'o forma; ba amu poté díce: cate gramatice, atate definitiuni. D. e.

Cipariu: Substantivu se chiama numele, care de sene póte stá si spre intielesulu caruia nu e de lipsa altu nume.

Munteanu: Vorb'a, cu care numimu o persóna seau unu lucru, se díce in gramatica substantivu seau nume.

Manliu: Vorbele, cari arata o fintia seau unu lucru, se numescu substantive.

St. Popu: Cuvintele, cari insemnéza persóne, animale si obiecte, se numescu substantive.

Romanescu: Vorbele, cari servescu a numí persóne, animale, plante si lucruri, suntu nume seau substantive.

Dr. Puscariu: Substantivu se numesce numele ori carui lucru.

Precumu se vede, toti convinu mai multu au mai puçinu, sub o forma au alt'a, ca substantivulu e nume; diferescu inse cu privire la portatoriulu numelui. Aici unii specialiséza mai multu, altii mai puçinu. Unulu destinge persóne, animale, plante si lucruri; altulu persóne, animale si obiecte; cei mai multi au persóne si lucruri. Dupa noi inse ambele — persóne si lucruri — se potu cuprinde sub numirea „obiecte“ (obiectuu = ce ne stá inainte) si asia definitiunea scurta, chiara si precisa va fi: Numele pentru obiecte se dícu substantive.

Definitiunea acést'a e fórté simpla; cu tóte acestea in scóla ea nu se comunica scolariilor de adreptulu, ci se desvólta prin intrebari nimerite, pentru cá astfeliu scolarii se o cuprindia cu precepere. Mai cu séma se cere, cá scolarii se destinga bine intre obiecte si nume, pentru ca nu obiectele, ci numele acestor'a se dícu substantive. Planulu seau procesulu lectiunei e: obiecte — nume — substantive.

Tractarea practica. „In scóla se afla mai multe lucruri. Numesce lucruri din scóla, N! (mésa, scaunu, banca, cuptoriu, tabla, usia, feréstra.) In scóla inse suntu si persóne; numesce persóne din scóla, S! (invetiatoriu, scolariu, scolaritia etc.) Cumu amu dísu, ca se numescu lucrurile si persónele cu unu cuventu? (obiecte). Numiti acumu obiecte din cas'a parintiésca! din bisereca! din apa! din campu! Luati sém'a, cu voiu scrie acumu

vre-o cate-va pe tabla! (Invetiatoriulu scrie d. e. invetiatoriu, scolariu, tabla, mésa, icóna, carte, tóca, pesce, sierpe, riu etc.) Cetesce tare cuvintele de pe tabla! Cugetati acuma bine: stà pe tabla „sierpele“ seau ce? (Asia intréba pe róndu despre mai multe obiecte). Vedeti dara, ca pe tabla nu stau obiectele, ci numai numele lor. Obiectu si nume nu e totu un'a. Obiectele au nume, cá se potemu vorbí despre ele. Candu obiectele nu ar avé nume, amu trebú se le aratamu cu degetulu, cá mutii, ne-amu intielege fórte greu. Cá se vedeti acést'a si mai bine, intipuiti-ve fia-care cate unu obiectu, inse nu-lu numiti inca. Intipuitu-v'ati? Se vedu acumu, poté-voiu aflá, ce si-a intipuitu in sufletulu seu C — T. — V. Este obiectulu cutare de lemnu? are petióre? Nu gâcescu. Inse tu scí, ce obiectu ti-ai intipuitu; asia este? De cumu-va obiectulu se afla in scóla, ni-l'ai poté aratá. Spune-mi inse numele seu! Acumu si io, si conscolarii tei, toti ne intipuimu acela-si obiectu, cá si tine. Vedeti, ce póte face unu nume. Ce nume are obiectulu acest'a? acest'a? etc. Aratati cu man'a drépta catra obiectele, cari le voiu numí io: cuptoriu, feréstra, usia, tabla, invetiatoriu etc. Inca odata: ce stau scrise pe tabla? (numele). Insemnatf-ve: Numele pentru obiecte se dîcu substantive, sub-stan-ti-ve (terminulu se scrie pe tabla). Dî si tu acést'a! tu! tu! Dîce-ti-o cu totii! Ce numimu substantive? Ce suntu substantivele? ce e „péna“? Pentru ce e substantivu? Fiacare se-mi spuna cate 3 substantive! Cugetati la obiecte de pe ceriu! din campu! din padure! din celariu!

Deschideti-ve cartea si scrieti pe tablítia substantivele din pies'a „scól'a“! (deja tractata).

b) *Numerulu substantiveloru.*

Observari prealabile. 1. In unele gramatice intépinamu terminii „singuritu“ si „inmultítu“, in locu de „singularu si pluralu“. Se observamu la gramatica preste totu terminalogí'a strabuna, odata pentru ca e cea mai corecta si mai precisa, in catu chiar si Germanii dupa mai multe incercari fora succesu incepu a se întórce éراسi la ea; apoi fiendu ca multi dintre elevii scólei poporale trecu in gimnasia, unde se practica terminologi'a strabuna, si astfelu nu voru fi nevoiti a invetiá o terminologia nóua.

2. Numerulu inca nu se definesce intr'o forma. Unii dîcu: Candu vorbimu numai despre unu obiectu, acest'a (obiectulu?) stà in singularu etc. Definitieua nu e corecta, càci potemu vorbí d. e. despre mésa, tabla, usia, asiadara despre mai multe obiecte, fora cá substantivele aceste se stee in pluralu. Corecta e urmatóri'a definitieua: Candu substantivulu arata unu singuru obiectu, se dîce, ca stà in singularu. etc.

Tractareu practica. Dupa o repetitiune scurta a celoru invetiate despre substantivu, invetiatoriulu face pre scolari, a-i spune substantive, si elu le scrie pe tabla sub olalta, intr'unu róndu in singularu, intr' altulu in pluralu; provóca apoi pre scolari a-le cetí si apoi dîce: Candu dîcu „mésa“, cate obiecte arata numele seau substantivulu acest'a? Dar candu dîcu „mese“? (Asia cu

tóte substantivele scrise). Vedeti prunciloru, substantivele arata cate odata numai unu obiectu singuru, cate odata inse mai multe. Cate obiecte arata substantivulu omu? casa? pane? ómeni? case? pani? Insemnatf-ve; candu unu substantivu arata numai unu singuru obiectu, se dîce, ca stà in singularu, singularu (se scrie pe tabla). Candu stà unu substantivu in singularu? Cate obiecte arata substantivulu: calu? vaca? vulpe? Ele stau asiadara in —? Ér candu unu substantivu arata mai multe obiecte, dîcemu, ca stà in pluralu, plu-ralu (se scrie pe tabla). Candu stà unu substantivu in pluralu? Pune substantivulu „calu“ in pluralu? Acumu: vaca! vulpe! Asiadara substantivele potu stá in singularu si in pluralu. Acést'a se dîce numerulu substantiveloru, prin urmare substantivele au doi numeri, numerulu singularu, si numerulu pluralu. Cati numeri destingemu la substantive? Cari suntu aceia? Candu stà unu substantivu in numerulu singularu? esemple! Candu in numerulu pluralu? esemple! Cautati in legindariu pies'a — si scrieti pe tablítia tóte substantivele din ea in singularu si pluralu, d. e. asia: omu-ómeni, pane-pani ect.

Sistemulu metricu si metodulu computului in scól'a poporala.

(Din „Sistemulu metricu“ de Bas. Petri).

Introducerea sistemului metricu, taiandu afundu in tóte referintiele vietiei, va intepiná la inceputu greutati considerabile.

Poporulu mai cu séma, conservatoriu in tóte, cate a ereditu dela mosi si stramosi, numai cu greu se va desface de mesurile traditiunale. Au nu vedemu, ca elu inca si astadi mai computa cu florini „rei“ seau „de arama“, ba inca si cu „potori“, pre cari dóra nici stramosii nostri nu i-au apucatu in circulatiune?

Dar si intieleginti'a, carea e in stare a se familiarisá mai iute cu mesurile nóue, va avé si ea a se luptá cu greutati de alta natura. Ori unde adeca in scientia e verb'a de mesuri si ponduri (fiendu d. e. a se esprimá in cifre inaltímea unui munte, suprafaçi'a unui statu, lungimea ecvatorului, departarea lunei, straplantarea sunetului seau a luminei intr'o secunda, marimea unui animalu, dimensiunile unui corpu, distanti'a intre dóua puncte etc.) intieleginti'a va trebú se uite datele de mesuri vechi si se le inlocuiesca cu date de mesuri nóue, seau incaí — fiendu ca artea de a uitá se tiene de cele mai grele — se tiena pre amendóua in memoria.

Numai generatiunea fiitória va fi in privinti'a acést'a mai fericita, pentru ca ea va cresce pe nesentíte in deprinderea mesuriloru nóue, inse si ea numai atunci, déca va fi introduse in ele in modu corespundietoriu.

Dreptu aceea suntemu detori a conlucrá cu totii, „micu, mare, teneru si betranu“, cá trecerea dela measurele vechi la cele nóue se se faca catu se póte de iute si cu deseversire.

Aici factorulu celu mai puternicu e scól'a, si in specia scól'a poporale. Ea 'si va întórce atentiunea

in prim'a linia si mai cu s'ema asupra junimei scolastice, nevoindu-se a o introduce in cunoscerea mesurilor metrice in modulu celu mai nimeritu; in adou'a linia inse nu va uitá nici de poporu, ci va tende a influentiá si asupra lui in totu modulu, indirectu prin elevii de scóla, directu prin tienerea de conferintie publice.

Pentru cá inse acestu scopu se se póta ajunge mai siguru, se cere dela invetiatori

1. cá ei se cunósca de ajunsu sistemulu metricu;
2. cá se scie: ce schimbari s'au facutu in planulu de invetiamentu pentru computulu din scól'a poporala prin introducerea sistemului metricu? apoi cumu suntu a se tractá in scóla mesurile metrice?

Cu privire la recerinti'a prima ne-amu incercatu, a dá invetiatoriloru nostri ajutoriulu de lipsa in tractatele precedente; la intrebarile din urma ne vomu adoperá a respunde in cele urmatórie.

I. Modificari in planulu de invetiamentu pentru computulu din scól'a elementaria.

Pana acumu computulu in scól'a elementaria se propunea dupa urmatoriulu planu:

- I. Computulu cu numeri simpli seau de o numire.
- II. Computulu cu numeri compusi seau de mai multe numiri.
- III. Computulu cu frangeri vulgare.
- IV. Computulu cu frangeri decimale.
- V. Teme din regul'a de tri, din regul'a societatiei, din computarea censului etc. resolve au dupa teori'a proportiuniloru, au prin conclusiuni simple cu ajutoriulu divisiunei si multiplicatiunei.

Introducundu-se sistemulu metricu, carele e organizatu pe basea sistemului decadicu, frangerile decimale au ajunsu la o insemnatate cu multu mai mare, decatu frangerile vulgare, pentru ca necunoscundu de ajunsu frangerile decimale, nu suntemu in stare a precepe nici sistemulu metricu preste totu, nici computulu cu numeri metrici, si nici reportulu dintre mesurile nóue si vechi. De aici necesitatea, de a tractá in venitoriu frangerile decimale cu mai multa atentiune, decatu in trecutu si decatu frangerile vulgare, prin urmare de a face si in planulu de invetiamentu unele modificari esentiale.

Cu privire la impregiurarile aceste computulu in scól'a elementaria va fi a se propune in venitoriu dupa urmatoriulu planu de invetiamentu:

- I. Computulu cu numeri simpli seau de o numire, observandu-se aici urmatóriele stadia:
  1. Tractarea numeriloru dela 1 pana la 10 seau pana la 20, si tóte cele patru operatiuni seau specie de computu in ciclulu acestoru numeri.
  2. Tractarea numeriloru dela 10 — 100 si tóte operatiunile in ciclulu acestoru numeri.
  3. Tractarea numeriloru dela 100 — 1000 si tóte operatiunile in ciclulu acestoru numeri.
  4. Esplicarea si deprinderea sistemului decadicu intregu si tóte operatiunile in ciclulu nemarginitu alu numeriloru.
- II. Computulu cu numeri decimale.

Loculu celu mai nimeritu pentru computulu cu numeri decimale e indata dupa computulu cu numeri simpli intregi, pentru ca frangerile decimale nu suntu alta, decatu continuarea sistemului decadicu preste unimi mai incolo spre drépt'a.

Procedur'a acést'a nu e nóua, càci pedagogi si matematici de renume pledara deja cu multu mai inainte de introducerea sistemului metricu in favórea ei, si inca nunumai din motive teoretice, ci pe basea rezultatelor obtienute in pracs'a scolastica.

III. Computulu cu numeri compusi seau de mai multe numeri.

Aici avemu in vedere specialu numerii relativi la tempu, chartia, anghiuri si — pana voru mai fi in valóre — la juguri si unitatile loru inferioare. Computulu cu numeri metrici nu face nici o greutate si se póte esecutá in numeri compusi, au in numeri decimale.

IV. Computulu cu frangeri vulgare.

In mesur'a, in carea in urm'a introducerei sistemului metricu terenulu frangeriloru decimale s'a largitu, in aceea mesura terenulu frangeriloru vulgare s'a angustatu. Ar fi inse o mare ratacire a crede, ca acumu frangerile vulgare dóra s'áru poté neglige fora dauna. Viéti'a practica, impreuna cu scol'a s'áru grabí a reclamá in contra acesteí pareri gresite. In viéti'a reala vomu impartí si in venitoriu o pane seau o cóla de chartia in dóue diumetati seau in patru patraria, diumetati si patraria voru bate si de aici incolo orológiale nóstre, d'f'u'a va fi cine scie pana candu a sieptea parte din o septemana, lun'a a dóuespredecea parte din unu anu etc. Insusi mesurile metrice efective inca ne-arú silí a ne ocupá si de frangerile vulgare, organizate fiendu intre sene in reportu de diumetati, patraria, optimi etc. — Ér ce privesce scól'a, frangerile vulgare agita si deprindu poterea cugetatória mai intensivu, decatu frangerile decimale, cari cu puçine esceptiuni suntu oper'a reflexiunei, pre candu cele vulgare suntu oper'a intuitiunei seau contemplatiunei nemidilocite. Adeverulu e, ca in venitoriu nu vomu dedicá frangeriloru vulgare atata tempu, cá in trecutu, si ne vomu ocupá mai multu cu frangeri mici, cu diumetati, patraria, optimi, dóuespredecimi, cu treimi, siesimi si nouimi, cu cincimi si decimi; inse la loculu, ce li-s'a asemnatu in planulu de invetiamentu, le vomu tractá cu tóta atentiunea si diliginti'a, ba cu privire la insemnatatea loru pentru desvoltarea facultatei cugetatória si pentru cá la tempulu seu se fia bine intielese, vomu face se le precéda unu cursu preparativu, aplicandu adeca la computulu in capu frangerile vulgare indata din primulu anu scolasticu, inca in ciclulu numeriloru dela 1 — 10. Asia d. e. la tractarea numerului 2 vomu desvoltá in modu intuitivu „diumetatile“, la 3 „treimile“, la 4 „patrariale“ etc. Indata dupa desvoltare urméza deprinderea frangerei cutari, aplicandu-o in teme corespundietórie, cari se dau scolariloru spre a le resolví in capu. Se intielege de sene, ca deprinderea frangeriloru desvoltate se continua si in anii urmatori, aplicandu-se la numeri totu mai mari. D. e. 1 Chg. de carne costa 24 cr;

catu voru costá 4 $\frac{1}{2}$ Chg? (Se cauta, catu costa mai antaiu 4 Chg, apoi $\frac{1}{2}$). Din 30 de pui de gaina se vende a siesea parte, parechia cu 48 cr.; catu costa puii venduti? etc.

V. Teme din regul'a de tri, din regul'a societatei, din calcularea intereseloru etc. resolvindu-se tóte aceste, cu deosebire in scólele cu unu invetiatoriu, cu ajutoriulu conclusiuniloru simple, prin divisiune si multiplicatiune; in scóle inse cu 3 si mai multi invetiatori se potu resólvi si dupa teori'a proportiuniloru.

Spre a arató, cumu se póte distribuí pensulu de susu pe cei 6 ani de scóla, vomu alege de esemplu o scóla cu 3 invetiatori seau 3 clasi, fia care clasa cu dóua despartieminte. Astfelu se va propune:

In clasa I.:

Despartimentulu a): Tractarea numeriloru dela 1—20 si cele 4 specie in ciclulu acestoru numeri.

Despartimentulu b): Tractarea numeriloru dela 20—100 si cele 4 specie in ciclulu acestoru numeri.

In clasa II.:

Despartimentulu a): Tractarea numeriloru dela 100—1000 si cele 4 specie in ciclulu acestoru numeri.

Despartimentulu b): Explicarea sistemulu decadicu si cele 4 specie in ciclulu nemarginitu alu numeriloru; teme din regul'a de tri simpla cu numeri intregi, resólvite nu dupa proportiune, ci cu ajutoriulu conclusiuniloru simple.

In clasa III.:

Despartimentulu a): Computulu cu numeri diecimali.

Despartimentulu b): Computulu cu numeri compusi, cu frangeri vulgare, apoi regul'a de tri cu totu felulu de numeri, aplicarea ei la calcularea intereseloru etc.

2. Tractarea mesuriloru metriche in scól'a elementaria.

Tractarea metodica a mesuriloru metriche in scól'a elementaria se póte reduce la urmatórale momente:

1. Fiendu ca dela 1-a Ianuariu incóce in comer-ciulu publicu au a se folosi esclusivu mesurile metriche, pentru aceea si in scólele elementarie, incependu indata cu anulu scolasticu 1875—6 se voru propune si invetiá senguru numai mesurile si pondurile nóue. Mesurile vechi, avendu de aici inainte numai valóre istorica, nu se voru propune specialu, pentru cá scolarii se nu se confunde, ci cu atatu mai bine se se familiarizeze cu mesurile venitoriului; numai in clasa superioare, unde unu tempu óre care ne vomu mai ocupá cu transcom-putarea mesuriloru si a pretiuriloru, vomu trebúi se comparamu mesurile nóue cu cele vechi. Acestu tempu inse, judecandu dupa esperintiele facute cu schimbarea monetei la anulu 1857, nu va tiené multu.

2. Mesurile metriche, baséendu-se pe sistemulu diecimalu, se potu propune in modu sistematicu numai in clasa, in carea dupa planulu de invetiamentu vine a se propune sistemulu respectivu si inca numai dupa explicarea sistemulu decadicu si numai dupa ce s'au tractatu si cele patru specie cu numeri nemarginiti.

In clasele inferioare mesurile metriche nu se propunu sistematice, ci numai amesuratu ciclului de numeri, cu

cari se calculéza in clasa respectiva. Asia d. e. inca in ciclulu numeriloru dela 1—10 copii computa, adeca adaugu, subtragu, inmultiescu si impartiescu cu cele mai cumune mesuri metriche, precumu cu metri, decimetri, centimetri (milimetri), cu Hectolitri, Decalitri, litri, centilitri, cu Chilogrami, Hectogrami, Decagrami, grami; inse scolarii cunoscú mesurile aceste numai din vedere si dupa nume: invetiatoriulu le-a aratatu succesive si le-a spusú numele, fora nici o explicare etimologica, (de carea inca nu e tempulu), si fora de a vorbí de valórea loru relativa. Trecundu preste numerulu 10, seau ajungundu adeca in computu la tractarea dieciloru, invetiatoriulu arata si valórea relativa dintre mesurile tractate, inse numai intru catu ea se baséza pe numerulu 10, si anume ca 1 m = 10 dm, 1 dm = 10 cm; 1 Hl = 10 Dl, 1 Dl = 10 l, 1 l = 10 cl; 1 Chg = 10 Hg etc. seau si intorsu 10 dm = 1 m etc. Ajungundu in computu la sute si mai tardiu la miie, se arata si mesurile, cari stau intre sene in reportu de 100 si de 1000; d. e. 1 m = 10 dm = 100 cm. 1 Chg = 10 Hg — 100 Dg = 1000 g.

Cu ajutoriulu mesuriloru metriche se póte invederá de minune si scrierea numeriloru. Punendu d. e. inaintea scolariiloru 1 gramu si spre stang'a succesive 1 Deca, 1 Hectogramu si 1 Chilogramu, si intrebandu cati grami suntu in tóte pondurile aceste, scolarii voru afla, ca — 1111 grami. Astfelu amu aratatu in modu intuitivu o proprietate caracteristica a sistemulu decadicu si amu deprinsu totu odata si mesurile metriche.

Asia cresce si se desvólta anu de anu sistemulu decadicu in legatura cu sistemulu metricu.

Dupa ce apoi s'a propusu in scóla sistemulu diecimalu intregu si cele patru operatiuni in ciclulu nemarginitu alu numeriloru, se espune sistemulu metricu completu. Dar nici acumu nu se cere neaperatu, cá d. e. scolarii se scie de rostu, cate bilióne de milimetri cubici suntu in unu Miriametru cubicu. Capulu lucrului e, cá scolarii se cunósca categoriele mesuriloru, membrii fiacarei categorii si valórea loru relativa; celelalte sf-le póte calculá scolariulu de sene.

3. Fiacare mesura nóua se introduce in invetiamentu prin aceea, ca invetiatoriulu o arata scolariiloru *in natura*.

Déca amu procesu asia chiar si cu mesurile vechi, cari multu puçinu erau cunoscute scolariiloru inca din cas'a parintiésca, cu catu mai vertosu vomu trebúi se facemu acést'a cu mesurile nóue, despre cari scolarii pana acuma nu au nici idee.

Se nasce inse intrebarea: de unde se iée invetiatoriulu mesurile nóue? In privinti'a acést'a se cere, cá fiacare scóla se fia provediuta cu unu asia numitu aparatu metricu. — Déca acést'a nu s'ar poté, atunci autoritatea scolastica se se intrepuna la autoritatea politica, cá se adstringa comunitatea respectiva a-si procurá pentru sene nóuele mesuri efective, de cari apoi se va poté folosi si scól'a. — Candu nici acést'a nu s'ar poté face, atunci protopopulu concernentu va cautá midilóce de a procurá unu aparatu dóua, cari voru circulá pre la scólele

cele mai serace. Invetiatorii isteti 'si voru constrú insisi metrulu de lemn, cartonu seau ația, litrulu, decilitrulu si centilitrulu de cartonu tare. — In casulu estremu se va flá incai tabel'a parietala, edata de ministeriulu de comerčiu, carea se póte capetá gratisu.

Aratarea insasi se póte face in urmatoriulu modu. Invetiatoriulu arata mai antaiu metrulu cu latuea cea neimpartíta, spune ca vergéu'a acést'a se numesce metru, ca de aici in colo ea se va folosi la mesuratu in loculu stensínului si alu cotului, si arata in fine marimi, cari au lungimea metrului. Dupa aceea arata impartirea metrului in decimetri, centimetri si milimetri. O deosebita atentiune reclarpa decimetrulu, fiendu ca s'a luat de base la statorirea Chilogramului si a litrului.

Centimetrulu $\square$ si decimetrulu $\square$ se taia din cartonu, metrulu $\square$ se desémna pe tabla, pe pariete seau pe padimentu.

Spre a invederá mesurile mai mari, precumu Decimetrulu, Hectometrulu, Chilometrulu, apoi arulu, Hectarulu si Chilometrulu $\square$, invetiatoriulu va esi cu scolarii la campu intinsu si va demarcá marimile respective cu o sfóra lunga seau postandu scólari la punctele cardinale.

Centimetrulu cubicu si decimetrulu cubicu se compunu din lemn, lutu, cartonu etc.

Unu metru cubicu se póte constrú din caramidi, din lutu, din sfíndile seau din nuele. — Mesurile cubice mai mari se explica numai cu ajutoriulu fantasiei.

Spre a esplicá litrulu, implemu decimetrulu cubicu desiertu cu apa, si tornandu apoi ap'a acést'a in litru, copii voru vedé, ca litrulu are volumulu unui decimetru cubicu, caruia in sa i s'a datu forma rotunda din motive practice.

Esperimentulu se póte face si cu vasa de cartonu, numai catu atunci nu ne folosimu de apa, ci de nasipu, — Totu experimentandu se arata, ca 1 litru are 10 decilitri seau 100 centilitri etc.

La esplicarea Chilogramulu ne folosimu de o cumpena buna. Pe unu discu punemu decimetrulu cubicu desiertu seau si litrulu golu, pe celalaltu atate greutati, cate se ceru spre a restabilí echilibrulu; acumu decimetrulu seau litrulu se imple de apa, carea cumpenindu-se trage acuratu 1 Chilogramu. De aici se voru convinge scolarii, ca 1 Chg corespunde greutatiei unui litru de apa. Cu ajutoriulu cumpenei se mai arata, cumu ca 1 Chg = 10 Hg. = 100 Dg = 1000 g. Pondurile se dau scolariilor in mana, cá se se dedée a apretiuí greutatea lor.

4. Pentru cá scolarii se se familiarizeze si mai multu cu mesurile nóue, invetiatoriulu i va conduce a mesurá cu ele in fapta diversa obiecte din scóla etc. Spre acestu scopu fiacare scolaru 'si compune unu metru de ația, pe care decimetrii suntu aratati prin noduri; afora de acést'a copii 'si mai mesura palm'a, pasiulu etc. cá se scie, cate palme seau cati pasi de ai loru facu 1 metru etc.

Sucesive copii se mai deprindu a mesurá lungimea

seau volumulu unui corpu cu ochiulu liberu, ér greutatea cu sentiulu din mana.

5. Mesurile nóue se deprindu nunumai la computu, ci si la celelalte obiecte de invetiamentu. Asia d. e. o musca e de 8 mm. de lunga, inaltínea argintului viu portatu de aeru face c. 74 cm., Retezatulu are o inaltíme de 2481 m., Transilvani'a o suprafácia de 604 Mm $\square$ 27 Chm. $\square$ 50 a.

6. Scól'a se se ingrigésca, cá nici scolarii, dar dupa potíntia nici poporulu se nu corumpa numele metriche, ci se le invetie si conserveze corectu, dupa cumu se scriu. Mesurile metriche au se fia mesuri universale, ér nu provinciale.

7. Precumu s'a dísu deja, in clasa superioare scolarii voru invetiá unu tempu órecare si modulu de a peface mesurile vechi in nóue etc. Spre acestu scopu cunoscienti'a numeriloru proportiunali e indispensabila. Acesti numeri invetiatoriulu i scrie cu litere si cifre mari pe o tabela si-i anima pe pariete in ochii scolariilor.

Sentintie pedagogice dela strabuni.

(Urmare.)

Festina lente: Grabesce-te 'ncetu, puçinu si bine.

Fiat justitia, pereat mundus: Dreptatea se triumfeze, chiar d'ar pierí lumea.

Finis coronat opus: Finea incoronéza lucrarea; nu numai inceputulu, ci si finitulu se fia bunu.

Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo: Picuri desi sunt in stare se gaurésca piétr'a; deprindere multa!

Habitus non facit monachum: Nu ras'a face pe calugaru, adeca: nu hain'a face pe omu, — ci vertutea propria.

Hodie mihi, cras tibi: Astadi mie, mane tfe; nu te bucurá de necasulu altuia, cáci si tu poti vení in necasu.

Homo proponit, sed Deus disponit: Omulu si-propune, dar D-dieu dispune. (Va urmá).

Varietati.

* Spre a aduce pre archiducelele clironomu Rudolfu in contactu mai de aprópe cu publicitatea, educatoriulu seu, generalulu Latour, supuse Maiestatiei Sale regelui unu memorandu elaboratu de ministrulu Unger, in care se recomenda a concede principelui de coróna, cá o parte din studiale sale se le continue la universitatea din Vien'a. Regele partinesce ideea; inse regin'a si cei din giurulu ei se fia in opozițiune resoluta.

Ung. Schztg.

* In diet'a din Pest'a dfilele acestea s'a votatu o lege relativa la reformarea deregatoriiloru seau organoloru scolastice, prin carea mai cu séma inspectorii regesci de scóle se invescu cu potere mai mare față de scólele confesiunale. Vomu publicá si noi legea respectiva, indata ce va fi sanctiunata.